

VZÁJEMNÁ KORESPONDENCE HENRYKA BATOWSKÉHO A JAROSLAVA BIDLA

K VYDÁNÍ PŘIPRAVILI MAREK ĐURČANSKÝ A SEBASTIAN GRUDZIEN

„Otkako je umro češki historik Bidlo, koji je bio historik slavenske historije, zapravo nismo imali slavenskog historičara, tj. historičara kojemu bi predmet bila historija slavenskog svijeta. U mladome Poljaku Batowskome ga dobivamo.“

Fran Ilešič (1939)¹

MUTUAL CORRESPONDENCE BETWEEN HENRYK BATOWSKI AND JAROSLAV BIDLO

SUMMARY

The edited material includes the ten-year long (1926–1936) correspondence between the well-known Czech historian Jaroslav Bidlo (1868–1937) and the Polish historian and Slavist Henryk Batowski (1907–1999), whose professional career was at that time just starting. Their contacts started with efforts aimed at the promotion of Polish–Czechoslovak relations, but they soon switched to purely scientific subjects. Bidlo and Batowski found common ground in their shared interest in Slavic and Balkan studies, especially the issue of a synthetic history of the Slavic peoples. This text offers an edition of 32 letters and postal cards whose originals are kept in archives in Prague and Krakow.

Keywords: Jaroslav Bidlo – Henryk Batowski – Slavic studies – Czechoslovak–Polish relations – correspondence

Zajímavou kapitolu z dějin polsko-českých vědeckých kontaktů představuje desetiletí (1926–1936) trvající korespondence historiků Jaroslava Bidla (1868–1937) a Henryka Batowského (1907–1999). Citát v úvodu z pera slovinského slavisty a profesora univerzity v Záhřebu Frana Ilešiče (1871–1942) vystihuje, jakým způsobem mohlo být na vzájemný vztah Bidla a Batowského nahlíženo zvnějšku, totiž jako na vztah mezi předchůdcem a následovníkem. Oba spojoval široký rozhled po historiografii slovanských národů, rozsáhlé osobní kontakty a praktická znalost místních reálií, podpořená pobyty v centrech vědeckého a kulturního života. Srovnání Batowského a Bidla bylo nasnadě tím spíše, že se mladý polský historik na přelomu 20. a 30. let 20. století na stránkách denního i odborného tisku vyjadřoval ke snahám pražského profesora o syntetické uchopení dějin slovanských národů. Oceňoval jejich přínos, ale nevyhýbal se ani umírněné kritice, kterou Bidlo i tak těžko snášel. Vztah mezi nimi ovšem nepřekročil meze korektní odborné polemiky.

¹ „Od té doby, kdy zemřel český historik Bidlo, který byl dějepiscem slovanských dějin, neměli jsme doopravdy slovanského historika, tj. historika, jehož předmětem zájmu by byly dějiny slovanského světa. V mladém Poláku Batowském ho získáváme.“

Jaroslava Bidla není třeba blíže představovat, v posledních desetiletích byla publikována řada prací a edic, které se zabývají jeho životem a pedagogickým působením,² jeho dílem a zvláště koncepcí dějin Slovanstva,³ místem v rámci Gollovy školy⁴ či vztahem k polské historiografii.⁵ Jen ve stručnosti lze pro snazší rychlou orientaci zmínit základní body jeho odborné kariéry. Narodil se ve středočeském Záboří nedaleko Kolína, kde byl jeho otec učitelem. Sám se původně měl stát knězem, ale studia na královéhradeckém Borromeuu přerušil a zapsal se na filozofickou fakultu české univerzity v Praze. Doktorát získal v roce 1894 po obhajobě disertační práce *Česká katolická emigrace v Polsku a mnich Jeroným Pražský*, k níž sebral většinu materiálu během svého studijního pobytu na Jagellonské univerzitě v Krakově v akademickém roce 1892/1893. Poté působil jako profesor několika pražských středních škol, nadále byl ale činný vědecky a absolvoval několik dalších studijních a badatelských pobytů v zahraničí (Rusko, Německo, Švýcarsko). Habilitoval se v roce 1900 na základě prvního svazku svého životního díla *Dějiny Jednoty bratrské v prvním vyhnanství*, o pět let později byl jmenován mimořádným pro-

² Martin NECHVÁTAL, *Jaroslav Bidlo (1868–1937)*, in: Sborník k dějinám 19. a 20. století, Praha 1984, s. 105–122; Josef MACŮREK, *Jaroslav Bidlo*, SPFFBU (C) 46, 1997, s. 165–179; Marek ĎURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo jako osoba veřejná*, in: Dagmar Blümllová a kol. (red.), *Čas optimismu a ctížádostivých nadějí. Prezentace a reprezentace české vědy a kultury v prvním desetiletí samostatného státu (1918–1929)*, České Budějovice 2009 (= JSH – Supplementum 1), s. 57–66. Nejnovější bibliografii zachycuje biogram: TÝŽ, *Jaroslav Bidlo*, in: Roman Baron – Roman Madecki (eds.), *Česká polonistická studia: tradice a současnost (filologie – historie – politologie – právo)*, Praha 2014, s. 383–388.

³ Milan KUDĚLKA, *Dějiny Slovanstva a východní Evropy v pojetí Jaroslava Bidla*, Slezský sborník 72, 1974, s. 1–16; Radomír VLČEK, *Jaroslav Bidlo. K vývoji historiografických názorů na dějiny Slovanstva*, Slavia 62, 1993, s. 385–390; Václav VEBER, *Jaroslav Bidlo a Josef Macůrek*, in: Střední a východní Evropa v krizi 20. století, Praha 1998, s. 141–148; TÝŽ, *Jaroslav Bidlo a Josef Macůrek*, in: Josepho Macůrek viginti lustra complenti oblata, Brno 2001, s. 16–22; Bohumil JIROUŠEK, *Studijní cesta Jaroslava Bidla na Rus v letech 1897–1898*, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 3, 2000, s. 83–90; Lubomíra HAVLÍKOVÁ, *Balkanistická studia a počátky české byzantologie*, in: Slavistika a balkanistika, Brno 2001, s. 13–18; TÝŽ, *Klasická studia a počátky české byzantologie. (Z korespondence A. Salače a Jaroslava Bidla)*, LF 125, 2002, s. 102–109; Jitka KOMENDOVÁ, *Středověká Rus a úskalí Bidlovy koncepce Dějin Slovanstva*, in: Dominik Hrodek (ed.), *Slovanství ve středoevropském prostoru. Iluze, deziluze a realita. Pardubická konference (22.–24. dubna 2004)*, Praha 2004, s. 214–219. Ve vztahu k Bidlově osobě a jeho postavení v historické obci, jakož i v širším rámci vývoje české vědy mají zcela zásadní význam edice: Daniela BRÁDLEROVÁ – Jan HÁLEK (eds.), „*Drahý pane kancléři...*“ *Vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala*, I. díl (1921–1935), II. díl (1936–1939 [1945]), Praha 2011–2012; TÝŽ, *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací? Paměti a vzájemná korespondence zakladatelů české byzantologie a slovanstváckých studií*, Praha 2014.

⁴ Karel KAZBUNDA, *Stolice dějin na pražské univerzitě*, III, *Stolice dějin na české univerzitě od zřízení univerzity do konce rakousko-uherské monarchie (1882–1918)*, Praha 1968, passim (dle rejstříku); Marek ĎURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo a Gollova škola*, in: Jaroslav Goll a jeho žáci. České Budějovice 2005, s. 439–449; TÝŽ (ed.), *Jaroslav Bidlo: Moje styky s Gollem (edice)*, in: tamtéž, s. 657–686; TÝŽ, *Szkola historyczna Golla i jej przedstawiciele (Goll, Pekař, Bidlo) na tle stosunków czesko-polskich*, in: Prace Komisji Historii Nauki PAU, Tom VIII, 2007, s. 237–274.

⁵ Jerzy ŚLIZIŃSKI et al., *Wykaz listów autorów zachodnio- i południowosłowiańskich w bibliotekach polskich*, Wrocław [etc.] 1962, passim; Marek ĎURČANSKÝ, *Krakovský pobyt Jaroslava Bidla ve školním roce 1892/93*, in: Pocta Zdeňku Jelínkovi, Kolín 2001, s. 47–55; TÝŽ, *Jaroslav Bidlo a jeho cesty do Polska*, in: Petr Kaleta – Lukáš Novosad (eds.), *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století. Sborník z mezinárodní vědecké konference (Praha 6.–7. 9. 2007)*, Praha 2008, s. 143–151; Piotr BILIŃSKI – Marek ĎURČANSKÝ (eds.), *Korespondencja Stanisława Kota z Jarosławem Bidło*, *Odrodzenie i Reformacja w Polsce* 52, 2008, s. 239–267; TÝŽ (eds.) *Vzájemná korespondence Jaroslava Bidla a Stanisława Zakrzewského*, AUC-HUCP 49/1, 2009, s. 95–111; TÝŽ (eds.), *Korespondencja Jana Ptašnika z Jarosławem Bidło*, *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 56/2, 2011, s. 7–44; Marek ĎURČANSKÝ (ed.), *Korespondencja Władysława Semkowicza i Jaroslava Bidło. Karta z historii stosunków naukowych polsko-czeskich w okresie międzywojennym*, *Krakowski rocznik archiwalny* 18, 2012, s. 131–154.

fesorem a v roce 1910 řádným profesorem dějin východní Evropy a Balkánského poloostrova. V tomto směru byly zaměřeny i jeho univerzitní přednášky; pro budoucí vývoj oboru byl významný také jeho zájem o byzantologii. Jeho syntéza *Dějiny Slovanstva* z roku 1927 a související přednášky a statě představené na mezinárodním fóru, zejména v rámci sjezdu historiků ve Varšavě v srpnu 1933, se staly základem pro diskuzi o možnostech přístupu k dějinám slovanských národů a východní Evropy. Bidlo byl členem řady domácích (KČSN, ČAVU, Slovanský ústav) i zahraničních vědeckých společností (Polská akademie věd a umění, Ševčenkova vědecká společnost, Jugoslávská akademie věd a umění v Záhřebu, Rumunská akademie věd), což mu poskytovalo značný prostor, aby se aktivně zapojil do vědecké politiky. Této možnosti také hojně využíval. V meziválečném období se významně podílel na reorganizaci historické (a částečně i jazykovědné) slavistiky na československých vysokých školách a její institucionalizaci v rámci Slovanského ústavu.

O bezmála dvě pokolení mladší Batowski pocházel ze Lvova, kde v roce 1929 získal na Univerzitě Jana Kazimíra (Uniwersytet Jana Kazimierza) doktorát na základě disertační práce *Czeski material językowy w Kronice XII-wiecznego pisarza i kanonika praskiego Kosmy*. V roce 1931 získal na téže univerzitě místo lektora srbochorvatského a později také slovenského jazyka. Od konce roku 1936 svou odbornou kariéru trvale spojil s Jagellonskou univerzitou v Krakově (Uniwersytet Jagielloński – dále UJ), kde učil češtině a slovenštině, přednášel o balkánské problematice na Škole politických věd (Szkoła Nauk Politycznych) při právnické fakultě a úspěšně se habilitoval z nejnovějších obecných dějin na filozofické fakultě. Dne 6. listopadu 1939 byl německými okupanty v rámci tzv. Sonderaktion Krakau společně s dalšími krakovskými učiteli za pomoci lsti uvězněn a do prosince 1940 zadržován v koncentračních táborech Sachsenhausen a Dachau. Po návratu organizoval tajné vyučování v rámci Školy politických věd (Szkoła Nauk Politycznych). Od roku 1945 přednášel jako docent historie na UJ; v letech 1955–1977 stál jako profesor v čele pracoviště, pojmenovaného zprvu „Katedra dějin východní Evropy a Slovanstva“, poté „obecných dějin 20. století“ a nakonec „nejnovějších obecných dějin“. Příležitostně byl zaměstnán i na jiných polských vysokých školách. Přednášel také na zahraničních univerzitách a vědeckých institucích. Aktivně se podílel na práci několika mezinárodních historických organizací, komisí Polské Akademie Nauk a na sklonku života byl činný také v reaktivované Polské Akademii Umiejętności. Batowski otiskl několik set vědeckých článků a několik desítek knih. Odráží se v nich šíře jeho zájmů zahrnující jazykovědu, literární vědu a politologii, v rámci historie pak dějiny Slovanstva a Balkánu, respektive dějiny diplomacie a historickou geografii.⁶

Batowského biografie není omezena na oblast vědy. Do poloviny 20. století se zabýval publicistikou a angažoval se ve slovanofilském hnutí. Právě v tomto kontextu se v jeho tvorbě objevilo Bidlovo jméno. O jeho přednáškách zaměřených na dějiny Polska psal na konci října 1925 ve slovanské rubrice varšavského týdeníku *Myśl Narodowa*.⁷ Na jeho stránkách, a především na stránkách Lvovského deníku *Słowo Polskie*, Batowski šířil

⁶ Databáze biogramů Jagellonské knihovny (*Baza Biogramów Biblioteki Jagiellońskiej*) <<http://www.bj.uj.edu.pl/biogramy/biogram?field%5B1%5D%3D0%26value%5B1%5D%3D50%26page%3D1=&nosearchresult=1&id=20800>> (5. 9. 2017).

⁷ [Henryk BĄTOWSKI], *U Słowian*, *Myśl Narodowa* 5, 1925, nr 5, s. 79.

vědomosti o Slovanstvu a propagoval slovanskou spolupráci. Většinu svých integračních koncepcí opíral o porozumění mezi Prahou a Varšavou.⁸

S cílem vybudování bilaterálních vztahů souzněl také plán na přípravu československého čísla periodika *Slowo Polskie*.⁹ Realizací úkolu byl pověřen Batowski vystupující jménem Lvovského Polsko-československého klubu. Snahy o shromáždění materiálu od českých a slovenských intelektuálů, společností vzájemného přátelství a podniků, probíhající v září a říjnu 1926, skončily neúspěchem.¹⁰ Důvodem bylo fiasko inzertní akce prováděné mezi československými firmami.¹¹ Neodepsali ani prominentní čeští autoři, o jejichž články redakce usilovala;¹² mezi nimi také Bidlo, jehož omluvy stojí na počátku korespondence s Batowským. Vysvětlení musela být plně akceptována, o čemž svědčí přesvědčení o Bidlově autentickém polonofilství artikulované záhy Batowským na stránkách téhož periodika.¹³

Mezitím Batowski odjel do Prahy, aby se dočasně stal studentem slovanského semináře Univerzity Karlovy. Vedle filologie se navíc účastnil také přednášek z jiných předmětů; především se zapsal do historického semináře, kde se setkal s Bidlem.¹⁴ V roce 1928 vydal Batowski na stránkách polského denního tisku dvě recenze jeho práce *Dějiny Slovanstva*. Průkopnické uchopení tématu kladoucí důraz na společné momenty v dějinách slovanských států a národů se u Batowského setkala s kladným přijetím. Zároveň způsobem pro sebe typickým nepřehlédl drobné nedostatky díla. Je charakteristické, že se spokojil se zmínkou o nich s tím, že sám není kompetentní k zásadnější kritice. Je třeba zdůraznit, že byl tehdy pouze studentem, ač byl od prvních kontaktů ze strany českého profesora titulován jako doktor.¹⁵

K výše uvedeným recenzím se vztahuje nejstarší z dochovaných dopisů Batovského Bidlovi, psaný (jako většina z nich) česky. Polský student prokazující mimořádné

⁸ Sebastian GRUDZIEN, *Henryk Batowski a współpraca słowiańska (do 1939 roku)*, in: Henryk Batowski 1907–1999. Materiały z sesji naukowej PAU w dniu 18 kwietnia 2000 r., Kraków 2003 s. 40–41.

⁹ Mirosław PIOWARCZYK, *Polish and Czech cooperation exemplified by the Polish and Czechoslovakian Club in Lviv (Lwów) in the period between 1926–1935*, Czech-Polish historical and pedagogical journal 2009, vol. 1, s. 33; Centralnyj deržavnyj istoryčnyj archiv Ukrajin, m. Lviv (dále CDIA) 839, Klub Polsko-Czeskosłowacki, sprawa 6, f. 3, výborová schůze 23. 9. 1926; Archiv Ministerstva zahraničních věcí v Praze (dále AMZV), Zastupitelský úřad Polsko 41/[21], [František] Štilip (Konsulát Republiky Československé ve Lvově) vyslanectví RČS ve Varšavě, 12. 4. 1927; Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze (dále LA PNP), fond Antonín Stanislav Mágr, H. Batowski A. S. Mágroví, 29. 10. 1926.

¹⁰ CDIA 839, Klub Polsko-Czeskosłowacki, sprawa 19, výměna publikací; Archiv Univerzity Karlovy, fond Všestudentský archiv, Akademické kolo přátel Polska 1924–1935, korespondence, účetní doklady 1926–1927, f. A 376, H. Batowski a Jaroslav Distl (Klub Polsko-Czeskosłowacki we Lwowie) Akademickému kolu přátel Polska v Praze, 20. 9. 1926; LA PNP, fond Karel Krejčí, H. Batowski a T. Lehr-Splawiński (Klub Polsko-Czeskosłowacki) K. Krejčímu, 13. 9. 1926; Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, fond Adolf Černý, neuspořádáno, H. Batowski a T. Lehr-Splawiński (Klub Polsko-Czeskosłowacki) A. Černému, 13. 9. 1926.

¹¹ Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie (dále AN PAN i PAU), H. Batowski, sign. K III-151, inv. č. IV/62, W. Czosnowski (velvyslanectví Polské republiky v Praze) H. Batowskému, 17. 9. 1926; LA PNP, fond Antonín Stanislav Mágr, H. Batowski A. S. Mágroví, 19. 2. 1927; CDIA 839, Klub Polsko-Czeskosłowacki, sprawa 6, f. 5, protokol z jednání předsednictva 20. 10. 1926.

¹² CDIA 839, Klub Polsko-Czeskosłowacki, sprawa 19, f. 3, Jiří Horák Klubu Polsko-Czeskosłowackému ve Lwowie, 4. 10. 1926; AMZV, sign. III/871, Ministerstvo zahraničních věcí Konsulátu Republiky československé ve Lvově, 8. 10. 1926.

¹³ h-k b-i [Henryk BATOWSKI], *Dzieje Słowiańszczyzny*, [= rec.: J. Bidlo J., *Dějiny Slovanstva*, Praha 1927], *Slowo Polskie* 33/19, 1928, s. 5.

¹⁴ AN PAN i PAU, H. Batowski, sign. K III-151, Henryk BATOWSKI, *Wspomnienie o Seminarium Słowistycznym w Pradze*, příloha k dopisu H. Batowského K. Krejčímu, 21. 5. 1975.

¹⁵ [H. BATOWSKI], *U Słowian*, *Myśl Narodowa* 8/14, 1928, s. 217 [= rec.: J. Bidlo, *Dějiny Slovanstva*, Praha 1927]; h-k b-i, *Dzieje Słowiańszczyzny*.

lingvistické nadání¹⁶ se začal jazyk učit sám,¹⁷ ještě před vstupem na univerzitní půdu.¹⁸ V Praze se navíc ještě naučil slovensky.¹⁹ Během studií cestoval po Československu a osobně poznal přední české i slovenské politiky.²⁰ Zkušenosti, vědomosti a nadání předurčily Batowského k napsání článku pojednávajícího o národnostních otázkách Československa. V roce 1930 vyšla *Unia czesko-słowacka*,²¹ první z prací, které mu v budoucnosti měly zajistit renomé předního polského slovakisty.²² Mezi četnými recenzemi této publikace si nejvíce cenil interpretace Bidla otištěné v *Časopise Národního Musea*.²³

Batowski nevyužil možnost, kterou mu nabídl český historik, aby se podělil na stránkách téhož periodika o své zážitky z Jugoslávie, z jejíhož hlavního města mu napsal několik dopisů. Systematicky ale Bidlovi posílal své publikace v polštině týkající se jihoslovenské a balkánské problematiky. S časovým odstupem jsou Batowského výsledky v oblasti výzkumu nejnovějších dějin této části kontinentu považovány za průkopnické.²⁴ Každopádně byly v souladu se zájmy českého historika coby profesora dějin balkánského poloostrova na Univerzitě Karlově a tvůrce československé byzantologie.²⁵

V březnu 1933 přednesl Batowski pod patronátem Svobodné školy politických nauk v Praze svůj výklad zaměřený na politiku II. polské republiky vůči jihovýchodní Evropě. Tuto událost podpořili svou přítomností Jaroslav Bidlo a předseda Slovanského ústavu Matija Murko.²⁶ Právě tehdy se pravděpodobně zrodily Batowského naděje na brzký vstup mezi členy korespondenty této vědecké instituce. Záhy se ukázalo, že se jednalo o naděje plané.

Neodrazen tímto neúspěchem mířil i nadále vysoko. Na stranách časopisu *Ruch Słowiański* otiskl článek pojednávající o metodice studia dějin Slovanstva. Polemizoval v něm s polskými vědci, odmítajícími možnost souhrnného zpracování dějin slovanských národů, zvláště s Marcelim Handelsmanem (1882–1945). Batowski dokazoval, že neexistují překážky pro samostatné zpracování dějin Slovanů, doplněné o dějiny Východní Evropy,

¹⁶ Michał PULASKI, *Henryka Batowskiego badania nad historią najnowsza*, in: Henryk Batowski 1907–1999, s. 55; Marian ZGÓRNIK, *Profesor Henryk Adam Batowski (12 V 1907–25 III 1999)*, Kwartalnik Historyczny 106, 1999, s. 151; TÝŽ, *Henryk Adam Batowski (1907–1999)*, Studia Historyczne 42/3, 1999, s. 479–480; TÝŽ, *Profesor Henryk Adam Batowski (1907–1999)*, in: Henryk Batowski 1907–1999, s. 9.

¹⁷ LA PNP, fond K. Krejčí, H. Batowski K. Krejčímu, 29. 12. 1925.

¹⁸ AN PAN i PAU, H. Batowski, sign. K III-151, i. č. III/12, H. Batowski, [Žyciorys], 24. 2. 1946.

¹⁹ AN PAN i PAU, H. Batowski, sign. K III-151, H. Batowski Pavlu Čarnogurskému 29. 11. 1965; H. Batowski Juraji Slávikovi, 24. 10. 1966.

²⁰ AN PAN i PAU, H. Batowski, sign. K III-151, inv. č. IV/56, H. Batowski, *Życiorys*, 20. 1. 1932.

²¹ Henryk BATOWSKI, *Unja czesko-słowacka*, Sprawy Obce 2/5, 1931, příloha.

²² Ewa ORLOF, *Polskie badania słowacystyczne: historiografia XX w.*, Dzieje Najnowsze 30/2, 1998, s. 97; TÁŽ, *Stosunki polsko-słowackie w historiografii polskiej po II wojnie światowej*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Seria społeczno-pedagogiczna 36, 1999, Historia 8, s. 179.

²³ AN PAN i PAU, H. Batowski, sign. K III-151, inv. č. IV/57, H. Batowski [Karolu Sidorovi], Slovák, 27. 4. 1932; Jaroslav BIDLO [rec. H. Batowski, Unja czesko-słowacka], ČČM 105, 1931, s. 205.

²⁴ Mieczysław TANTY, *Dorobek badań polskich nad nowszą historią krajów bałkańskich*, in: Bałkanistyka Polska. Materiały z posiedzeń naukowych Komisji Bałkanistycznej przy Komitecie Słowianoznawstwa PAN i PAU w latach 1972–1973, Wrocław [etc.] 1974, s. 99; TÝŽ, *Dzieje krajów bałkańskich XIX i XX wieku w historiografii polskiej*, Przegląd Humanistyczny 29/11–12, 1985, s. 149; Jerzy SKOWRONEK – Mieczysław TANTY, *Kraje Europy Południowo-Wschodniej w polskiej historiografii*, Wiadomości historyczne 26/1, 1983, s. 25, 37.

²⁵ Jozef MATULA, *Byzantine Studies in the Czech Republic and Slovakia. A historical Review*, Bulletin of the Society for the Promotion of Byzantine Studies 31, 2005, s. 96–110.

²⁶ *Vortrag über Polen und der Balkan*, Prager Presse 13/82, 1933, s. 4; *Polsko a Balkánské státy*, Právo lidu 42/70, 1933, s. 5.

ale s jednoznačným vytčením prvoplánovosti zdůraznění jejich role.²⁷ K jeho překvapení se s jedinou negativní reakcí setkal ze strany Bidla, jehož koncepce mu přitom paradoxně byla nejbližší.²⁸ Batowski se při odůvodňování svého postoje skutečně odvolával na *Dějiny Slovanstva*, zároveň se ale dílo odvážil v jednotlivostech podrobit kritice. Neopatrná zmínka o názorech českého historika Jana Slavíka (1885–1978)²⁹ Bidla urazila. Svým pojetím tématu v rámci debaty o koncepci dějin slovanských národů přitom polský historik nemohl být považován za jeho jednoznačného přívržence.³⁰

Batowskému, pro něhož Bidlo představoval nezpochybnitelnou vědeckou autoritu, se podařilo nedorozumění vysvětlit. Ke konzultacím ohledně literatury k dějinám Ruska měl dobrý důvod. Jeho zájem o tuto problematiku byl spojen s psaním práce o slovanských aspektech díla velkého polského básníka Adama Mickiewicze (1798–1855), která se původně měla stát základem pro Batowského habilitaci.³¹ O svém záměru sice otevřeně nepsal, postaral se ale o to, aby se kniha dostala Bidlovi do rukou bezprostředně po vydání. Poděkování za ni z poloviny roku 1936 uzavírá deset let trvající korespondenci obou vědců.

Jak již bylo uvedeno, Bidlo zemřel v roce 1937. Když o dva roky později Ilesič³² označil jako dalšího předního historika Slovanstva Batowského, ten se takovému označení nijak nebránil. Na Bidlovo osobnost a dílo přitom nezapomněl. Záhy po 2. světové válce citoval *Dějiny Slovanstva* v novinových článcích i odborných slavistických pracích.³³ Když v 70. letech psal o meziválečné metodologické debatě o dějinách Slovanstva, ocenil zvláště význam diskuze mezi Bidlem a Handelsmanem.³⁴ Svou osobní známost s českým historikem také zdůraznil v krátkých vzpomínkách na svá studia na Univerzitě Karlově.³⁵ Jako redaktor ediční řady *Studia Polono-Dunabiana et Balcanica* upozornil v následujícím desetiletí na Bidlovo dílo polského husitologa Jerzyho Grygiela.³⁶

* * *

Editovaná korespondence je uložena v Masarykově ústavu a Archivu Akademie věd ČR v Praze (fond Jaroslav Bidlo, karton 3, inv. č. 56) a v Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (pozůstalost Henryka Batowského, sign. K-III-151; inventární čísla jsou uvedena u jednotlivých dopisů, protože korespondence

²⁷ Henryk BATOWSKI, *Uwagi o zagadnieniu "Dziejów Słowiańszczyzny"*, Lwów 1933, separát z časopisu Ruch Słowiański, 1933.

²⁸ Oddział Rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, Korespondencja T. Lehra-Splawińskiego A-C Przyb. 459/73, H. Batowski T. Lehrovi-Splawińskému, 24. 10. 1933.

²⁹ H. BATOWSKI, *Uwagi*, s. 7.

³⁰ Oskar HALECKI, *Qu'est-ce que l'Europe orientale?*, Bulletin d'Information des sciences historiques en Europe Orientale 6/1–2, 1934, s. 86, 87; J. BIDLO, *Remarques à la défense de ma conception de l'histoire de l'Orient européen et de l'histoire des peuples slaves*, Bulletin d'Information des sciences historiques en Europe Orientale 6/3–4, 1934, s. 111, 114, 119.

³¹ AN PAN i PAU, sign. K III-151, inv. č. IV/28, H. Batowski předsednictvu FKN, 12. 4. 1934.

³² Fran ILESIČ, „*Osnove balkanskog saveza god. 1912*“ od Henrika Batowskog [rec.: Batowski H., *Podstawy sojuszu bałkańskiego 1912 r. Studium z historii dyplomatycznej 1806–1912*, Kraków – Warszawa 1939], *Novosti* 33/218, 1939, s. 4; AN PAN i PAU, sign. K III-151, inv. č. IV/19, F. Ilesič H. Batowskému, 19. 3. 1939.

³³ H. BATOWSKI, *Jubileusz słowiański*, *Odrodzenie* 2/47, 1945, s. 7; TÝŽ, *Współpraca słowiańska. Zagadnienia polityczne, kulturalne i gospodarcze w przeszłości i teraźniejszości*, Warszawa 1946, s. 101; TÝŽ, *Zwizły zarys dziejów Słowiańszczyzny*, Kraków 1948, s. 138.

³⁴ H. BATOWSKI, *Badania nad historią narodów słowiańskich XIX i XX w. w okresie od r. 1945*, *Pamiętnik Słowiański* 22, 1972, s. 301.

³⁵ H. BATOWSKI, *Wspomnienie o Seminarium Slawistycznym w Pradze*.

³⁶ Sdělení Jerzyho Grygiela editorům, 24. 1. 2012.

je řazena po jednotlivých letech a teprve v jejich rámci abecedně). Dopisy a korespondenční lístky jsou dochovány v originálech, v případě listů H. Batowského J. Bidlovi z první poloviny 30. let jsou ve většině případů dochovány také průklepy uložené v osobním fondu původce. Při přípravě edice bylo přihlíženo k zásadám doporučeným v příručce I. Šťovička *Zásady vydávání novověkých historických pramenů*.³⁷ Forma datace dopisů a různé podoby titulu „Dr.“, respektive „D“, byly sjednoceny podle současných pravidel pravopisu. V případě česky psaných dopisů H. Batowského byly zachovány jazykové zvláštnosti autorova stylu.

Edice

1. *Bidlo Batowskému*

Praha, 16. 10. 1926³⁸

Velectěný pane doktore!

Velice rád bych byl vyhověl Vašemu přání, abych napsal článek žádaný, jsem však stále tak churav, že mohu jen nejnnutnější věci týkající se mých povinností univerzitních vykonávat. Proto Vás prosím, abyste mě na ten čas omluvili. Doufám, že se časem pozdravím a že pak spíše budu moci Vám vyhovět.

S přátelským pozdravem a přáním všeho úspěchu Vaším chvályhodným snahám znamenám se

Váš

oddaný

Bidlo

2. *Batowski Bidlovi*

S. l., s. d. [mezi 20. a 28. 1. 1928]³⁹

Velevážený pane profesore,

dovoluji si zaslati Vám můj článek o Vaší knize o „Dějínách Slovanstva“.⁴⁰

V úplné úctě

oddaný

Henryk Batowski⁴¹

³⁷ Ivan ŠTŮVIČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

³⁸ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/62, korespondence 1926. Rukopisná poznámka příjemce: „233.“, razítkem natištěné datum „18. X. 1926“.

³⁹ Datováno podle data vydání uvedeného článku (20. 1. 1928) a odpovědi J. Bidla.

⁴⁰ h-k b-i [H. BATOWSKI], *Dzieje Słowiańszczyzny*.

⁴¹ Odkaz na druhou stranu vizitky s textem: „redaktor rubryki słowiańskiej dziennika »Słowo Polskie« (Lwów) i tygodnika »Myśl Narodowa« (Warszawa), były sekretarz Klubu Polsko-Czeskosłowackiego i wiceprezes Akademickiego Koła Przyjaciół Czechosłowacji we Lwowie“ a dále „Lwów“ + „ul. Polska 42/II., Praha XII.“.

3. Bidlo Batowskému

Praha, 28. 1. 1928⁴²

Velectěný pane redaktore!

Děkuji vám velice za Váš laskavý referát o mé knize, kterým Jste na ni upozornil čtenáře polské.

S uctivým pozdravem

Váš

∕

4. Bidlo Batowskému

S. l., 2. 10. 1928⁴³

Velectěný pane doktore!

Děkuji Vám za Vaši laskavou zprávu o referátě, který Jste věnoval mé knize.⁴⁴ Nebylo by Vám možno mi opatřit příslušné číslo – aspoň k nahlédnutí, jestliže t[edy] je máte sám.

S uctivým pozdravem

Váš

∕

5. Bidlo Batowskému

S. l., 5. 10. 1928⁴⁵

Velectěný pane doktore!

Děkuji Vám uctivě za „Myśl Narodową“⁴⁶ avšak bohužel místo, na kterém mi záleží, jest v čísle tom vystřiženo. Patrně Jste mi chtěl zaslati výstřížek a zapomněl Jste na to. Myslel jsem vždy, že jen profesori jsou roztržití a zapomnětliví, nyní jsem k svému potěšení poznal, že také lidé jiného stavu dovedou to, co profesor. Srdečný pozdrav!

Váš

Bidlo

6. Bidlo Batowskému

Praha, 28. 12. 1928⁴⁷

Velectěný pane doktore!

Přijměte moje uctivé díky za Svoje milé a vzácné blahopřání. S veškerou úctou

Váš oddaný

∕

⁴² AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/48, korespondence 1928 A-L. Rukopisná poznámka příjemce: „110.“, razítkem natištěné datum 30. I. 1928; vizitka „Prof. Dr. Jaroslav Bidlo, Praha II., Koubkova ul. č. 2“.

⁴³ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/48, korespondence 1928 A-L. Rukopisná poznámka příjemce: „969.“, razítkem natištěné datum 3. X. 1928; vizitka jako výše.

⁴⁴ [H. BATOWSKI, rec.: Bidlo J., *Dějiny Slovanstva*, Praha 1927] *U Slowian*, *Myśl Narodowa* 8/14, 1928, s. 217.

⁴⁵ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/48, korespondence 1928 A-L. Rukopisná poznámka příjemce: „1013.“, vedle rukou psané datum 6./23. X. 28.; korespondenční lístek.

⁴⁶ [H. BATOWSKI, rec.: Bidlo J., *Dějiny Slovanstva*, Praha 1927] *U Slowian*, *Myśl Narodowa* 8/14, 1928, s. 217.

⁴⁷ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/48, korespondence 1928 A-L. Rukopisná poznámka příjemce: „1195.“, razítkem natištěné datum 29. XI. 1928; vizitka jako výše.

7. Bidlo Batowskému

Praha, 2. 7. 1929⁴⁸

Velectěný pane doktore!

S radostí Vám vyslovuji své upřímné blahopřání k Vaší promoci za doktora filosofie. Na shledanou ve Lvově!⁴⁹

S upřímným pozdravem

Váš

Bidlo

8. Batowski Bidlovi

Bělehrad, 18. 3. 1931⁵⁰

Velevážený pane profesore,

současně dovoluji si Vám zaslati, laskavým prostřednictvím p. dra Krejčího⁵¹ (asistenta slovanského semináře K[arlov]y U[niversity]), výtisk mého právě ve Varšavě otištěného článku o dějinách sjednocení Čechoslováků.⁵² Prosim, račte jej laskavě přijmouti jako projev mé opravdové úcty.

Jsem si vědom, že tato má práce má četné nedostatky, a proto smím Vás prositi o laskavé sdělení mi případných [!] poznámek v tomto ohledu. Napřed co nejsrdečněji děkuji. Kdybyste se kdy i v tisku někde o této mé věci zmínil, račte mi laskavě i o tom sdělit. Mohl bych-li naopak já Vám býti zde čímkoliv užitečným, jsem Vám milerád k službám.

S projevem hluboké úcty znamenám [se]

Henryk Batowski

9. Batowski Bidlovi

Bělehrad, 2. 4. 1931

Velevážený pane profesore,

co nejsrdečněji děkuji Vám za Váš ctěný dopis z 25. min[ulého] měs[íce] a laskavá slova uznání, jehož jsem ne ve všem si zasloužil. K Vašemu dotazu sděluji, že má práce o Unii č[esko]-sl[ovenské] byla původně otištěna v V. čísle varšavské revue „Sprawy Obce“, jež vyšlo v prosinci 1930 na str. 91–125, ovšem jen samotný text, t.j. do str. 37 brožurky. Brožurka pak přináší článek rozšířený [!] o poznámky a bibliografii tak, že to, což je v brožurce od str. 38 do konce, ve „Sprawach obcych“ není.

Opakuje ujištění své opravdové úcty, prosím, abyste ráčil přijmouti také přání veselých svátků velikonočních.

H. Batowski

⁴⁸ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/39, korespondence 1929. Rukopisná poznámka příjemce: „768.“, vedle 4. VII. 29.; korespondenční lístek.

⁴⁹ Na konci léta 1929 Bidlo odjel do Polska v souvislosti s přípravou čtvrtého svazku svého životního díla *Jednota bratrská v prvním vyhnanství*.

⁵⁰ Hlavičkový papír „Słowo Polskie, Lwów – zał. 1897. Referat Bałkański.“; uvedena adresa „Beograd, pošt. fah 469“; Rukopisná poznámka Bidla „Odp. 24/3 31“.

⁵¹ Karel Krejčí (1904–1979), literární historik, slavista a polonista.

⁵² H. BATOWSKI, *Unja czesko-słowacka*.

10. Bidlo Batowskému

Praha, 29. 5. 1931⁵³

Milý pane doktore!

Přijměte moje vřelé díky za svůj spis „Unja czesko-słowacka“. Činí na mě dojem velmi příznivý. Nevyznám se sice v dotyčné literatuře tolik, abych mohl posouditi, zdali Jste z literatury nevynechal něco důležitého – dnes už toho je příliš mnoho tak, že jen ten, kdo to ex profesio sleduje, může to říci – ale vidím, že přece jste užil věcí základních. Vaše metoda je velmi dobrá, proniká v ní snaha býti objektivním a Vaše hledisko je správné. Naše sjednocení se Slováky má své pevné základy, ale je to přece jen věc dosud nehotová, má své nedokonalosti a také i vnitřní divergence. Myslím, že ze strany polské nebyla dosud tato otázka posuzována správně a střízlivě. Vaše práce je užitečná hlavně pro Vaše krajany, poněvadž my se o svou jednotu se Slováky báti nepotřebujeme. Vaše práce však je prospěšná hlavně slovanské vzájemnosti, poněvadž na konkrétním případě ukazuje, jak se má směřovati ke sjednocení a jaké tomu jsou všude na překážku závady. Teď v Jugoslavii máte zajisté příležitost ještě více studium své prohloubiti a přesvědčiti se z autopsie, jak jsme daleko.

Napiši o Vaší práci zprávu do Čas[opisu] Nár[odního] Musea. Jen bych rád věděl, zdali je to „odbitka“ a z čeho, či zdali to vyšlo samostatně.

S upřímným pozdravem

Váš oddaný

Bidlo

11. Bidlo Batowskému

Praha, 3. 1. 1932⁵⁴

Velectěný pane doktore!

Zdar česko-polskému přátelství v roce 1932!

Váš

Bidlo

12. Batowski Bidlovi

Lvov, 7. 3. 1932

Velevážený pane profesore,

zajímalo by mě, zda už snad byla někde uveřejněna kritika mé práce „Unja czesko-słowacka“. Viděl jsem ji sám jen v „Slov[enských] Pohľadech“ a v bratislavské „Politice“.⁵⁵ Budu Vám velmi zavázán, sdělíte-li mi laskavě, zda jste o tom sám někde již psal, nebo všiml jste si něčej jiný posudek. Rád bych uveřejnil další úvahu toho druhu, avšak chtěl bych vyčkati ohlasu v ČSR toho, což už je známo.

Napřed Vám děkuji a prosím, abyste přijal ujištění mé opravdové úcty

Henryk Batowski

⁵³ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/41, korespondence 1931 A-J. Rukopisná poznámka příjemce: „405.“, vedle razítkem natištěné datum 31. III. 1931.

⁵⁴ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/54, korespondence 1932 A-G. Rukopisná poznámka příjemce: „34.“, pohlednice s Daliborkou.

⁵⁵ ag. [rec.:], Batowski H., *Unja czesko-słowacka*, Warszawa 1931, Slovenské pohľady 47/5, 1931, s. 349–350; Politika 1/8, 1931.

13. Bidlo Batowskému

Praha, 9. 3. 1932⁵⁶

Velectěný pane doktore!

O Vaší „Unji czeskosłowacké“ jsem napsal krátkou zprávu v Časopise Nár[odního] Musea roč. 105 (1931), str. 205. Bohužel nemám exempláře, abych Vám jej poslal, ale doufám, že ve Lvově jej najdete, snad u Ossolińských nebo v univ[ersitní] knihovně. Nena-
jdete-li, tedy mi napište, já Vám dám tu zprávu opsat.

Přeji Vám mnoho zdaru k další práci. S pozdravem

Váš

Bidlo

Prosím, sdělte mi svou adresu.⁵⁷

14. Batowski Bidlovi

Lvov, 19. 3. 1932⁵⁸

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Dziękuję bardzo za kartkę z 9 b[iejącego] m[iesiąca] i za wiadomość a zwłaszcza za łaskawe poświęcenie kilku słów mej pracy. Niestety nie udało mi się w żadnej z bibliotek lwowskich jeszcze odnaleźć dotyczącego tomu Č[asopisu] Č[eského] M[usea] – podobno jeszcze tu nie nadszedł, jak mię poinformowano. Wobec tego będę bardzo wdzięczny za przysłanie mi odpisu, jeśli to możliwe.

Przy tej sposobności pozwalam sobie prosić o rzecz jedną jeszcze. Chodzi mi o stwierdzenie, czy może jest w seminarium Pana Profesora (lub może ma Pan swój własny egzemplarz) dzieło francuskie Cyprien Roberta, które powinnyby nosić tytuł „Les Slaves de la Turquie“, a wyjść w Paryżu 1839-43? Znam tylko niemiecki przekład pt. „Die Slawen der Türkei...“, übers[etzt] von Marko Fedorowitsch, Dresden und Leipzig, Arnoldsche Buchhandlung 1844, potrzeba mi jeszcze oryginału.⁵⁹ Gdyby był w Pradze, to bym go chętnie przez bibliotekę uniwersytecką pożyczył. Gdyby Pan Profesor natrafił kiedy na dokładny tytuł takiego dzieła, będę bardzo wdzięczny za łaskawą wiadomość.

Przepraszam za trudzenie i z góry dziękując, przesyłam wyrazy głębokiego poważania

Henr. Batowski

⁵⁶ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/54, korespondence 1932 A-G. Rukopisná poznámka příjemce: „372.“, vedle razítkem natištěné datum 11. III. 1932; korespondenční lístek.

⁵⁷ Lístek poslán na adresu Słowa Polského.

⁵⁸ U data udána adresa „Lwów, ul. Poniatowskiego 1“.

⁵⁹ Cyprien ROBERT, *Les Slaves de Turquie. Serbes, Monténégrins, Bosniaques, Albanais et Bulgares, leurs ressources, leurs tendances et leurs progrès politiques*, Paris 1844; texty byly původně otiskovány ve francouzském časopise „Revue de Deux Mondes“.

15. *Batowski Bidlovi*

Lvov, 30. 5. 1933⁶⁰

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Równocześnie pozwalam sobie przesłać Panu Profesorowi dwie swoje najnowsze publikacje, „Problemat Bałkański“⁶¹ i „III Konferencja Bałkańska“.⁶² Przesyłam je w większym pakiecie na ręce dra K. Krejčego do uniwersytetu i on je Panu Profesorowi do Pańskiego pokoju dostarczy.

I przy sposobności śmiem zapytać, czy była może moja sprawa poruszona na ostatnim zebraniu Instytutu Słowiańskiego. Że korespondentem nie zostałem wybrany, to już wiem, ale ciekawiłoby mię, czy może były w mojej sprawie jakie rozmowy. Byłbym bardzo wdzięczny, gdyby mię Pan Profesor zechciał w tej sprawie objaśnić, oczywiście najzupełniej poufnie, bez nazwisk. Wyobrażam sobie, że mój młody wiek mógł odegrać rolę przy ewentualnej negatywnej decyzji.

Gdybym mógł Panu Profesorowi być czymś użytecznym, jak zawsze chętnie będę do usług.

Proszę przyjąć wyrazy najszczerzego poważania

Henryk Batowski

16. *Bidlo Batowskému*

Praha, 5. 6. 1933⁶³

Velectěný pane doktore!

Děkuji Vám utivě za obě publikace, které mi Dr Krejčí odevzdal. Co do Vašeho dotazu stran Slovanského ústavu sděluji Vám, že Vaše poměrně mládí bylo shledáno za překážku dočasnou. Budete muset ještě asi 2–3 roky počkat. Doufám, že Vám to nebude vadit. Přeje Vám všeho zdaru ve Vaší činnosti pozdravuji Vás upřímně

Váš

J. Bidlo

17. *Batowski Bidlovi*

Lvov, 10. 9. 1933⁶⁴

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Bardzo żałowałem, że nie mogłem być na zjeździe historycznym w Warszawie i że nie słyszałem tam Pańskiego referatu o historii Europy Wschodniej.⁶⁵ Rzecz ta bardzo mię inte-

⁶⁰ Vedle originálu listu uloženého v osobním fondu J. Bidla se dochovala i kopie, srov. AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F (s rukopisnou poznámkou odesílatele „435.“). Vedle data dopsáno: „skrytka 271“.

⁶¹ Henryk BATOWSKI, *Problemat balkánski*, Warszawa 1933, zvláštní otisk z časopisu *Bellona* 40/3, 1932, s. 532–573.

⁶² Henryk BATOWSKI, *III-cia Konferencja Bałkańska*, Warszawa 1933, zvláštní otisk z časopisu *Przegląd Polityczny* roč. 9, sv. 17, č. 4, 1932, s. 133–146.

⁶³ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F. Rukopisná poznámka příjemce: „484.“, vedle razítkem natištěné datum 8. VI. 1933.

⁶⁴ Vedle originálu listu uloženého v osobním fondu J. Bidla se dochovala i kopie, srov. AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F (s rukopisnou poznámkou odesílatele „832.“). Vedle data dopsáno: „skrytka 271“.

⁶⁵ Resumé Bidlova zásadního referátu bylo vydáno v němčině: Jaroslav BIDLO, *Was ist osteuropäische Geschichte (Deren Inhalt und Perioden)*, in: Resumé des communications présentées au Congrès de Varsovie 1933 II,

resuje i dlatego śmiem Pana Profesora prosić o przysłanie mi odbitki tego referatu z księgi („sborníku“) zjazdowej, o ile to jest możliwe.

Równocześnie, pozwalam sobie przesłać Panu odbitkę (cokolwiek uzupełnioną i poprawioną) mego artykułu o historii Słowiańszc[zy]zny z naszego „Ruchu Słow[iańskiego]“.⁶⁶ Bardzo będę Panu Profesorowi wdzięczny za wyrażenie mi Swych cennych poglądów na ten mój artykuł. Może dobrze byłoby rzecz tę zreferować w jakim czeskim piśmie historycznym? – Drugą odbitkę swego artykułu załączam dla biblioteki Historického semináře w Pradze.

W oczekiwaniu łaskawych wiadomości, proszę o przyjęcie wyrazów mego najszczerzego poważania.

Henryk Batowski

18. Bidlo Batowskému

Praha, 24. 9. 1933⁶⁷

Velectěný pane doktore!

Děkuji Vám uctivě za otisk Vašeho článku o dějinách Slovanstva. Budu na to reagovali příležitostně, až budu mít více času, abych odpověděl také na námitky jiné. Ale věc jest v celku velmi jednoduchá. Přečtete si můj článek „O historii Slovanstva jako celku“ v Česk[ém] Časopis[u] Hist[orickém] r. 1911,⁶⁸ kde cituji (str. 150) výrok Bernheimův:⁶⁹ „Es handelt sich doch wesentlich nur um Herausgreifen dieses oder jener Gebiete, nach äusseren, praktischen Rücksichten der Themenwahl.“ Je veliký omyl, že by bylo možno psáti historii jen tzv. přirozených celků – máme dějiny křižáckých válek, dějiny východní otázky, dějiny německé kolonizace...

Citujete-li blbý útok Slavíkův,⁷⁰ pak vězte, že moje kniha figuruje v seznamu „Ouvrages remarquables“⁷¹ vydaném r. 1928 od ústředí duševní spolupráce v Ženevě.

Moje sjezdová přednáška vyjde v Bulletinu⁷² vydávaném prof. Handelsmanem – pošlu Vám otisk.

S veškerou úctou

Váš

J. Bidlo

Warszawa 1933, s. 197–207. Plný text vyšel v následujícím roce: Jaroslav BIDLO, *Ce que'est l'histoire de l'Orient Européen, quelle en est l'importance, et quelles furent ses étapes*, Bulletin d'Information des sciences historiques en Europe Orientale 6/1–2, 1934, s. 11–73.

⁶⁶ H. BATOWSKI, *Uwagi*.

⁶⁷ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F. Rukopisná poznámka příjemce: „906.“, vedle razítkem natištěné datum 26. 9. 1933.

⁶⁸ Jaroslav BIDLO, *O historii Slovanstva jako celku*, ČČH 17, 1911, s. 143–151.

⁶⁹ Ernst Bernheim (1850–1942), německý historik, dlouholetý profesor univerzity v Greifswaldu; autor známé a užívané příručky *Lehrbuch der historischen Methode und der Geschichtsphilosophie* (1889).

⁷⁰ Bidlo citlivě reagoval na zmínky o Janu Slavíkovi, který jej mnohokrát otevřeně kritizoval, a počátkem 30. let v něm spatřoval de facto osobního nepřítele.

⁷¹ Ediční řada *Ouvrages remarquables parus dans différent pays: listes recueillies par l'Institut International de Coopération Intellectuelle* vydávaná v letech 1924–1929 uvedenou institucí zřízenou Společností národů.

⁷² J. BIDLO, *Ce que'est l'histoire de l'Orient Européen*.

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

List Pański z 24 ub[iegłego] m[iesiąca] wprawił mię w prawdziwe zakłopotanie. Wyczułem w nim pewną do mnie urazę, a naprawdę nie zdaję sobie sprawy, bym w jakikolwiek sposób się przyczynił do powstania tego uczucia u Pana Profesora. Postanowiłem więc po namyśle przesłać Panu następujące wytłumaczenie:

1. Jak ja sądzę o Pańskich „Dějinach Slovanstva“, udowodniłem chyba dostatecznie w dwu recenzjach tej książki, które po jej wyjściu pisałem, oraz w licznych wzmiankach okolicznościowych (np. w mej „Wzajemności słowiańsk[iej]“⁷⁴) i byłem jak sądzę pierwszym propagatorem wielkiej wartości tego Pańskiego dzieła w Polsce.

2. Jeśli zacytowałem recenzję Slavíka, to pomyślałem to jako następujący sposób stylistyczny: „dzieło Bidly jest tak cenne, że nawet najmniej przychylna jego recenzja kwestionować może tylko szczegóły, nie zaś myśl samą i metodę jej przeprowadzenia“. Czyje zaś dzieło we wszystkich szczegółach może być doskonałe? Uważałem, że właśnie podniosę należycie wartość pracy Pańskiej, jeśli takim „dowodem nie wprost“ podkreślę trafność Pańskiej koncepcji i metody.

3. Nie wiem, jak będzie Pan Profesor „reagować“ na moje poglądy. Muszę jednak stwierdzić, iż przecież w referacie Swym na zjeździe warszawskim o dziejach Europy Wschodniej także Pan zaliczył tylko Słowian Wschodnich do Eur[opy] Wsch[odniej] – Czechów, Polaków, Słowiańców, itd., podobnie jak ja, wyłącza Pan z tego kręgu geograficznego.

4. Zadaniem moim było bronić Pańskiej koncepcji przeciw tezie Handelsmana. Nie wiem, o ile mi się to udało (choć np. szereg uczonych tu i za granicą już mi pisemnie wyraziło swą zgodność z moimi argumentami). Jestem zdania, że absolutnie nie można zmieścić historii Słowiańszczyzny w ramach historii Europy Wschodniej, a przecież tylko o to chodzi. Gdy prof. Hand[elsman] zaatakował w swej rzeczy „Monde Slave ou Europe Orientale“⁷⁵ Pańskie „Dějiny Slov[anstva]“, to od razu odczułem konieczność obalenia jego błędnych twierdzeń. Przykro mi, że Pan Profesor nie zauważył, że ja właśnie broniłem Pańskiej koncepcji przed „Europoorientalnym“ programem historiograficznym.

Zależy mi wiele na dobrych stosunkach z Panem Profesorem – dlatego piszę taki długi list i tak się tłumaczę.

Proszę i przy tej sposobności przyjąć wyrazy mego prawdziwego poważania,

Henryk Batowski

⁷³ Vedle originálu listu uloženého v osobním fondu J. Bidla se dochovala i kopie, srov. AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F (s rukopisnou poznámkou odesílatele „955.“).

⁷⁴ Henryk BATOWSKI, *Wzajemność słowiańska. Problemy polityczne i kulturalne w przeszłości i teraźniejszości*, Bellona 35, 1930. V rozporu s ujištěními uvedenými v dopise není v textu článku Bidlo zmíněn.

⁷⁵ Marceli HANDELSMAN, *Monde Slave ou Europe Orientale*, Bulletin d'information des sciences historiques on Europe Orientale 3/3, 1930, s. 124–131.

Velectěný pane doktore!

Moje mnohonásobné zaměstnání, zvláště na počátku přednášek, mi nedovolilo, abych Vám brzy odpověděl na Váš ct[ěný] list ze 7/10. Doufám, že mi prominete.

Jestliže Jste vycítil z mého dopisu jakousi podrážděnost, tedy to bylo asi jen z ohledu na to, že Jste citoval Slavíka, který se mi svou neslušnou „kritikou“ chtěl osobně mstít a místo kritiky napsal pamflet, který jsem náležitě odbyl v České Revui 1928 (květen nebo červen).⁷⁷ Jinak nemohu být spokojen, aby se moje názory odbývaly nějakým stručným článkem, kde se důvody proti nim formulují tak, že vlastně mi není možno na ně odpovídat. Vítal bych, kdyby někdo důkladně se se mnou do hloubky utkal, poněvadž bych pak měl příležitost rozvinout své důvody, kterými podpírám své názory, zbudované na základě mnoholetého odborného studia. Doufám, že se mi naskytne k tomu příležitost při diskusi o dějinách východní Evropy. Pak také promluví o poměru dějin slovanských k dějinám východoevropským. A velmi rád bych se utkal s nejlepšími historickými odborníky. Nějaká paušální, povrchní pochvala je mi úplně lhostejná, ale nemilá je mi kritika lidí, kteří nejsou řádnými odborníky, poněvadž bývá povrchní a poněvadž odpovídat na ni by pro mě byla zbytečná ztráta času. Všelijaké povrchní chvály a hany zapadnou brzy, ale seriózní kniha bude žít dlouho po smrti autorově, i když ji současníci zavrhnou. Habent sua fata libelli!

Já jsem se už před více nežli ¼ stoletím horlivě mučil sám pro sebe všelijakými teoretickými otázkami, když jsem pracoval své universitní přednášky – ale teprve ke konci svého života jsem s nimi vyšel na světlo boží, když jsem si sám pro sebe vybojoval různé problémy a námitky proti jejich řešení. A to je mimo jiné i otázka periodizace dějin vůbec a periodizace dějin slovanských zvláště. Nebudu se unavovat drobnými šarvátkami, ale svedu teprve velikou rozhodnou bitvu. Nevyhraju-li ji, tedy přece jistě nebudu poražen, aspoň ne navždy!

Přijměte můj upřímný pozdrav!

Váš

J. Bidlo

21. *Batowski Bidlovi*

Lvov, 29. 12. 1933⁷⁸

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Przesyłam Panu najlepsze życzenia noworoczne! Zarazem zaś przesyłam i jedną swoją historyczno-slawistyczną rzecz: streszczenie zamierzonej pracy o stosunkach Mickiewicza ze Słowianami południowymi] 1848–55.⁷⁹

⁷⁶ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F. Rukopisná poznámka příjemce: „1072.“, vedle natištěné datum 7. XI. 1933.

⁷⁷ *O metodě kritiky, již Dr. Jan Slavík dospěl k odmítnutí svých „Dějin Slovanstva“*, Česká revue 21, 1928, s. 73–80.

⁷⁸ Vedle originálu listu uloženého v osobním fondu J. Bidla se dochovala i kopie, srov. AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/49, korespondence 1933 A-F (s rukopisnou poznámkou odesílatele „1341.“). Vedle data dopsáno: „skrytka 271“.

⁷⁹ Henryk BATOWSKI, *Mickiewicz a Słowianie południowi 1848–1855*, [Lwów 1933], zvláštní otisk z periodika Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie, 1933, nr 2.

Na list Paňski z 5. XI. trudno mi odpowiedzieć... Narazie doniosę tyle, że na dowód, jak się z Panem liczę, – passus o Slavíku wypuszczę z nowego wydania swego artykułu, jakie ma wyjść niebawem. – Wyrazy prawdziwego poważania łączę

Hen. Batowski

22. *Bidlo Batowskému*

*Praha, 6. I. 1933*⁸⁰

Velectěný pane doktore!

Děkuji Vám uctivě za Vaši laskavou vzpomínku a přeji Vám na vzájem všeho nejlepšího v novém roce. Rozdíly v nazírání vědeckém nás jistě nerozvedou.

S pozdravem

Váš

J. Bidlo

23. *Batowski Bidlovi*

*Lvov, 22. 3. 1934*⁸¹

Slovutný pane profesore:

Za dvě věci smím Vás žádati: 1/ Jestli se může ještě někde dostat první díl Vašich Dějin Ruska v 19. století⁸² – u Ottů už ho nemají, dostal jsem jen II. díl. – A pak 2/: Odkud bych mohl zvědět něco podrobněji o obsahu nedávných přednášek p. prof. Handelsm[ana], ve Slov[anském] ústavě?⁸³ Snad bylo o tom referováno v pražsk[ých] novinách? Máte-li nějaký takový článek, pak račte mi jej půjčiti. Při příležitosti: velikonoční blahopřání!

24. *Bidlo Batowskému*

*Praha, 25. 3. 1934*⁸⁴

Velectěný pane doktore!

R. 1922 vyšel v Záhřebě chorvatský překlad mého spisu p. t. Dr Jaroslav Bidlo, *Povijest Rusije od početka XIX stoljeća do naših dana*.⁸⁵ Dozvolom autora preveo Dr Milan Prelog.⁸⁶ Vyšlo jako svazek 81.–90. serie „Narodna Knjižnica“. To snad ještě mají na skladě. Český originál je úplně rozebrán a já sám mám jen jeden exemplář. Co do přednášky Handelsmanovy, dám Vám poslat zprávu kanceláři Slov[anského] ústavu.

S pozdravem

Váš

Bidlo

⁸⁰ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/27, korespondence 1934 A-C. Rukopisná poznámka příjemce: „44.“, vedle natištěné datum 8. I. 1934.

⁸¹ Pozn. rukou „459.“ Vedle data dopsáno: „skrytka 271“.

⁸² Jaroslav BIDLO, *Dějiny Ruska v devatenáctém století*, díl I., (1796–1855), Praha 1907.

⁸³ Marceli Handelsman byl v říjnu 1933 pozván na návrh Jaroslava Bidla a Josefa Šusty profesorským sborem FF UK k přednáškám na Univerzitě Karlově. Jako bylo v případě zahraničních historiků ze slovanských zemí běžné, během svého pobytu přednášel také na Slovanském ústavu. Srov. Marek ĐURČANSKÝ, *Od niezgody do bratniej serdeczności i z powrotem. Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Karola w Pradze a współpraca z nauką polską (1918–1938)*, *Historia Slavorum Occidentis* 8/1, 2015, s. 162.

⁸⁴ Pozn. rukou „487.“, vedle natištěné datum 27. III. 1934.

⁸⁵ Jaroslav BIDLO, *Povijest Rusije od početka 19. stoljeća do naših dana*, Zagreb 1922.

⁸⁶ Milan Prelog (1879–1931), chorvatský historik, profesor univerzit v Záhřebu a Skopje.

Co se to zas u Vás děje proti nám? Nerozumím tomu.⁸⁷ Přeji Vám vzájemně příjemné svátky.

25. *Batowski Bidlovi*

Lvov, 11. června 1934⁸⁸

Slovutný pane profesore,

děkuji Vám mockrát za Vaši studii o dějinách Vých[odní] Evropy.⁸⁹ Použiji ji v mém článku o dějinách Slovanstva, který uveřejním někde v Paříži, kde mi jej přijmou. Zasílám Vám současně otisk z naší „Polityky Narodów“, článek o Thrakii.⁹⁰ Dříve jsem tam vydal přehled styků italsko-albánských,⁹¹ bohužel však tiskárna neudělala mi otisky, takže Vám jím nemohu posloužit. Zároveň smím Vás žádati za informaci: byla-li někde uveřejněna novější bibliografie k ruským dějinám XIX. století, s také sovětskými publikacemi? Pro moji knihu o Mick[iewiczovi] spracovuji nyní období Alexandra I.,⁹² leccos sovětského mám, avšak jistě můj seznam není úplný, nejvíce ještě mám o dekabristoch (5–6 spisů). Jaké je Vaše mínění o nejnovější franc[ouzské] práci Brian-Chaninova⁹³ o Alexandrovi?⁹⁴ Dosti zakládám na Šilderovi⁹⁵ – je to dobré?

Napřed Vám srdečně děkuji a jsem v upřímné úctě

Hen. Batowski

26. *Bidlo Batowskému*

Praha, 20. 6. 1934⁹⁶

Velectěný pane doktore!

Na Váš ct[ěný] dotaz Vám sděluji, že Ost-Europa Institut in Breslau vydal 4 svazky „Osteuropäische Bibliographie“, z nichž IV. Jahrgang (für das Jahr 1923) z r. 1928 je velmi obsáhlý. Pokud vím, další svazky dosud nevyšly, ale prohlédněte si Hoetzschův⁹⁷ Z[e]i[t[schri]ft f[ür] osteuropäische Geschichte, kde najdete zaznamenáno vše, co je nejdůležitější. Dobrý je také spis „Die Geschichtswissenschaft in Sovjet-Russland 1917–1927. Bibliographischer Katalog hrg. von der Deutschen Gesellschaft zum Studium Osteuropas“, Osteuropa Verlag in Königsberg 1928.

Nedávno vyšel také jakýsi katalog sovětské historické literatury, vydaný v Rusku, ale nezaznamenal jsem si jeho název; myslím však, že při dnešním stavu historické koncepc

⁸⁷ Patrně narážka na některý z počátečních projevů krize v zahraničně-politických vztazích mezi Československem a Polskem způsobených smlouvou ČSR se Sovětským svazem. Srov. např. Jerzy TOMASZEWSKI (ed.), *Zpráva polského diplomata o Československu v roce 1934*, Sborník archivních prací 30, 1980, s. 11.

⁸⁸ Vedle originálu listu uloženého v osobním fondu J. Bidla se dochovala i kopie, srov. AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/27, korespondence 1934 A-C (s rukopisnou poznámkou odesílatele „803.“ a „J. Bidlo Pha“).

⁸⁹ Patrně J. BIDLO, *Ce qu'est l'histoire de l'Orient Européen*.

⁹⁰ Henryk BATOWSKI, *Kwestia Tracji*, Warszawa 1934, zvláštní otisk z periodika *Polityka Narodów* 3/1–2, 1934.

⁹¹ Henryk BATOWSKI, *Związki albańsko-włoskie*, *Polityka Narodów* 3, 1934.

⁹² Alexandr I. (1777–1825), ruský car panující od roku 1801.

⁹³ Nikolaj Valerjanovič Brjančaninov (Brian-Chaninov) (1874–1943), ruský spisovatel a žurnalista. V meziválečném období působil v exilu ve Francii.

⁹⁴ Nicolas BRIAN-CHANINOV, *Alexandre I*, Paris 1934.

⁹⁵ Nikolaj Karlovič ŠILDER, *Imperator Alexander I. Jego žižn i carstvovanie*, I–IV, Petersburg 1897–1898.

⁹⁶ Pozn. rukou „853.“, vedle natištěné datum 22. VI. 1934.

⁹⁷ Otto Hoetzsch (1876–1946), německý historik a politik, profesor berlínské univerzity.

sovětské tam nic důležitého není. Ostatně byste se mohl obrátit na firmu „Международная Книга“ (International book Co) v Moskvě, Кузнецкий Мост [?] 18 s dotazem.

Práci Briančaninovu o Alexandrovi neznám, ale znám jeho spis o dějinách Ruska⁹⁸ vůbec; ten však nemá valné ceny, zvláště pro své ultrakonservativní hledisko. Šilder je velmi dobrý množstvím materiálu, ale nepodceňujte Schiemanna, Nikolaus I., který vlastně větším dílem jedná o Alexandrovi I.⁹⁹

Děkuje Vám za Váš článek, pozdravuji Vás upřímně
Váš

J. Bidlo

27. Bidlo Batowskému

Praha, 3. 2. 1935¹⁰⁰

Velectěný pane doktore!

Děkuje Vám srdečně za Vaši novoroční vzpomínku, prosím, abyste mě omluvil, že pro veliký nával prací jsem Vám dosud nepoděkoval. V nejbližším čísle Varšavského Bulletinu je vytištěna moje odpověď mým odpůrcům stran dějin východní Evropy a dějin Slovanstva, kde také Vám věnuji pozornost.¹⁰¹ Zvláštní otisk Vám pošlu, až sešit vyjde.

S pozdravem

Váš

Bidlo

28. Batowski Bidlovi

Lvov, 16. 2. 1935¹⁰²

Slovutný pane profesore,

děkuji Vám pěkně za Váš lask[avý] lístek z 3. t[ohoto] m[ěsíce] a separát z Bulletinu s Vaší „obhajobou“. Je velmi zdařilá a můžu Vám k ní gratulovat! Námitku jen tu: mne byste neměl počítati mezi Vaše odpůrce („adversaires“), poněvadž já jsem vlastně celý můj článek napsal jako Váš „spojenec“ proti útoku, s nímž se na Vás vyřítíl p. prof. Han[delsman], Vy jste mi špatně rozuměl, já jsem totiž, jak to jinak uznáváte, Vaši koncepci schválil a pouze navrhuji určité proměny v jedn[otlivých] podrobnostech. Posílám Vám současně svůj nejnovější článek o řecko-albánském sporu o Epir (již[ní] Albánii).¹⁰³ V dokonalé účtě znamenám [se]

Hen. Batowski

⁹⁸ Nicolas BRIAN-CHANINOV, *Histoire de Russie*, Paris 1929.

⁹⁹ Theodor SCHIEMANN, *Geschichte Russlands unter Kaiser Nikolaus I.*, Berlin 1904–1919.

¹⁰⁰ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/34, korespondence 1935 A-D. Rukopisná poznámka příjemce: „188.“, vedle natištěné datum 6 LUT 1935. (Pohlednice s Františkem Palackým.)

¹⁰¹ Jaroslav BIDLO, *Remarques à la défense de ma conception de l'histoire de l'Orient européen et de l'histoire des peuples slaves*, Bulletin d'Information des Sciences historiques en Europe Orientale 6/3–4, 1934, s. 95–119.

¹⁰² Vedle originálu listu uloženého v osobním fondu J. Bidla se dochovala i kopie, srov. AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/34, korespondence 1935 A-D (s rukopisnou poznámkou odesílatele „228.“). Vedle data dopsáno: „skrytka 271“.

¹⁰³ Henryk BATOWSKI, *Zatarg albańsko-grecki*, Warszawa 1935, zvláštní otisk z periodika Polityka Narodów 5, 1935.

29. *Bidlo Batowskému*

Praha, 10. 3. 1935¹⁰⁴

Velectěný pane doktore!

Děkuji Vám uctivě za Váš „Zatarg albaňsko grecki“. Jen abyste teď nemusel psát o jiných balkánských „zatargách“. Těší mě velice, že Jste shledal moji „obranu“ zdařilou.

S pozdravem

J. Bidlo

30. *Batowski Bidlovi*

S. l., 19. 12. 1935

Slovutný pane profesore,

děkuji Vám srdečně za nový otisk z „Monde Slave“.¹⁰⁵ Hodlám se zase zúčastnit diskuse v této otázce a již jsem prof. Eis[enmannovi]¹⁰⁶ slíbil článek. Zašlu jej hned po N[ovém] roce, aspoň doufám. Jsemť s Vámi zajedno. Současně zasílám Vám otisk své stati o řeckých revolucích 1918–1935,¹⁰⁷ snad ho ještě nemáte. Nejlepší přání k svátkům a N[ovému] roku.

V upřímné úctě

Hen. Batowski

31. *Bidlo Batowskému*

Praha, 23. 12. 1935.¹⁰⁸

Milý pane doktore!

Děkuji Vám za Váš článek, který si přečtu o svátcích a také za Vaše blahopřání, kteréž upřímně opětuji. Od Eisenmanna vím, že si přeje co možná hojně diskuse. Těší mě, že mě chcete podporovat. Pfitzner¹⁰⁹ odpoví mně v gleichschaltovaném Hist[orische] Zeitschrift.

S upřímným pozdravem

Váš

Bidlo

¹⁰⁴ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/34, korespondence 1935 A-D. Rukopisná poznámka příjemce: „320.“, vedle natištěné datum 12 MARZ 1935.

¹⁰⁵ Jaroslav BIDLO, *L'Europe Orientale et la domaine de son histoire*, Le Monde Slave, N. S., 12/4, 1935, s. 1–20, 204–233.

¹⁰⁶ Louis Eisenmann (1869–1937), francouzský historik a slavista, profesor Sorbonny.

¹⁰⁷ Henryk BATOWSKI, *Greckie rewolucje*, Warszawa 1935, zvláštní otisk z periodika Polityka Narodów 5/4, 1935.

¹⁰⁸ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/34, korespondence 1935 A-D. Rukopisná poznámka příjemce: „1206“, vedle natištěné datum 26 GRUD 1935.

¹⁰⁹ Josef Pfitzner (1901–1945), sudetoněmecký historik a politik, profesor Německé univerzity v Praze.

32. *Bidlo Batowskému*

Praha, 24. 6. 1936.¹¹⁰

Děkuji vřele za Historický seminář i za sebe a přeji Vám mnoho zdaru k další plodné práci. Knihu si prohlédnu o prázdninách.¹¹¹

S pozdravem

Váš

Dr. J. Bidlo

MAREK ĐURČANSKÝ – SEBASTIAN GRUDZIEN

Der Briefwechsel zwischen Henryk Batowski und Jaroslav Bidlo

ZUSAMMENFASSUNG

Das hier edierte Material umfasst den zehn Jahre (1926–1936) währenden Briefwechsel zwischen dem führenden tschechischen Historiker Jaroslav Bidlo (1868–1937) und dem bedeutenden polnischen Historiker und Slawisten Henryk Batowski (1907–1999). Während ersterer in dem hier verfolgten Zeitraum bereits ein renommierter Wissenschaftler war, stand letzterer mit zahlreichen publizistischen Arbeiten erst am Beginn seiner Berufslaufbahn. Ihre Kontakte, die durch Tätigkeiten initiiert wurden, deren Ziel die Entfaltung der polnisch-tschechischen Beziehungen war, nahmen alsbald eine andere Wendung zu rein fachlichen Themen. Bidlo und Batowski kamen sich hier durch ihre gemeinsamen slawistischen und balkanologischen Forschungsinteressen näher, insbesondere durch die Frage einer Synthese der Geschichte des Slawentums. Die Edition macht insgesamt 32 Briefe und Postkarten zugänglich, deren Originale in Archiven in Prag und Krakau aufbewahrt werden.

Deutsche Übersetzung Wolf B. Oerter

Marek Đurčanský

Ústav dějin UK a archiv UK, Praha

marek.durcansky@ruk.cuni.cz

Sebastian Grudzień

Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

sebastian.grudzien@uj.edu.pl

¹¹⁰ AN PAN i PAU, osobní fond H. Batowského, sign. K-III-151, inv. č. IV/14, korespondence 1936 A-D. Tiskopis na potvrzení odebrání knihy – zde vyplněno „Mickiewicz i Słowianie“; pozn. rukou „672.“, vedle natištěného datum 25 CZER 1936. Jedná se o publikaci *Mickiewicz a Słowianie do roku 1840*, Lwów 1936.

¹¹¹ Batowski odeslal do Prahy 4. 6. 1936 knihu v 18 exemplářích, které byly prostřednictvím Karla Krejčího dodány jednotlivým profesorům i některým osobám mimo fakultu. Srov. AN PAN i PAU, H. Batowski, sign. K III-151, inv. č. IV/11, koresp. 1936 K-M, korespondence s Krejčím z května a června toho roku.